

CRIZA ECONOMICĂ DIN ANII 1929-1933

De la Marea Criză la Cel de-al Doilea Război Mondial

Student- Mihaela Daniela-Cristina

An II, grupa 4, Informatică-economică

INTRODUCERE

Marea criză economică a fost perioada crizei lumii capitaliste datorată supraproducției, între anii 1929-1933, caracterizată printr-o scădere dramatică a activității economice mondiale. Aceasta a avut un impact planetar și a durat până în 1939 și este cunoscută ca cea mai îndelungată și severă depresiune economică prin care a trecut societatea occidentală industrializată, provocând mari schimbări.

ISTORIA ECONOMICĂ

Factorii care au generat și întreținut criza din anii 1929-1933 se regăsesc în domeniile producției, comerțului, sistemului bancar și bursier, politicilor monetare și sociale, ale managementului și științei economice. Chiar dacă s-a declanșat în SUA, Marea Criză a produs o scădere drastică a productivității, o rată deosebit de gravă a șomajului și o deflație acută în aproape toate țările lumii. Efectele sale sociale și culturale nu au fost mai puțin copleșitoare, mai ales în SUA, unde Marea Depresiune a reprezentat cea mai mare calamitate cu care s-au confruntat americanii de la Războiul Civil încoace.

DURATA ȘI GRAVITATEA

Durata și profunzimea Marii Depresiuni au variat substanțial de la țară la țară. A fost deosebit de lungă și de gravă în Statele Unite și Europa, mai blândă în Japonia și în mare parte a Americii Latine. Poate că, previzibil, cea mai dură depresiune prin care economia mondială a trecut vreodată a fost declanșată de o mulțime de cauze. Declinul în cererea de consum, panica financiară și politicile economice necugetate au cauzat colapsul productivității economice în SUA, în timp ce etalonul aurului, care lega aproape toate țările lumii într-o rețea de rate fixe de schimb valutar, a jucat un rol esențial în propagarea crizei economice americane către celelalte țări. Însănătoșirea economică după Marea Depresiune a fost, în mare parte, stimulată de renunțarea la etalonul aurului și de expansiunea monetară ce i-a urmat. Impactul economic al Marii Depresiuni a fost enorm, atât prin enorma suferință umană provocată, cât și prin schimbările profunde în politicile economice.

Marea Depresiune a început în Statele Unite ca o recesiune obișnuită, în vara anului 1929. Totuși, criza s-a agravat vizibil spre sfârșitul anului și a continuat până la începutul lui 1933.

Productivitatea reală și prețurile au scăzut abrupt. Între apogeul și finele crizei, producția industrială din SUA a scăzut cu 47%, iar produsul intern brut (PIB) real a scăzut cu 30%. Indexul prețurilor vânzărilor en gros s-a redus cu 33% (asemenea scăderi în nivelul prețurilor sunt cunoscute drept deflație). Cu toate că există unele îndoieli în privința acurateței statisticilor, cu toții sunt de acord că rata șomajului a depășit 20% în momentul culminant. Gravitatea Marii Depresiuni în Statele Unite se evidențiază prin comparație cu următoarea recesiune americană din sec. XX, cea din anii 1981–1982, când PIB-ul țării a scăzut cu doar două procente și rata șomajului a atins mai puțin de zece procente. De asemenea, pe parcursul recesiunii din 1981–1982 prețurile au continuat să crească, deși rata lor de creștere a scăzut substanțial (fenomen cunoscut drept dezinflație). Depresiunea a lovit efectiv fiecare țară din lume. Totuși, intervalul de timp și magnitudinea crizei au variat substanțial de la țară la țară. Marea Britanie s-a confruntat cu creșterea economică lentă și cu recesiunea în aproape toată cea de-a doua jumătate a anilor 1920 și nu a căzut într-o depresiune severă decât spre începutul lui 1930, iar declinul în producția industrială a fost cca o treime din contracția producției înregistrate în Statele Unite. Franța a resimțit o scurtă cădere economică la începutul anilor 1930. Revirimentul francez din 1932 și 1933 a fost însă de scurtă durată. Atât producția industrială franceză cât și prețurile au scăzut dramatic între 1933 și 1936. Economia Germaniei a intrat în criză la începutul anului 1928, apoi s-a stabilizat doar pentru a reintra în regres în al treilea trimestru al lui 1929. Declinul producției industriale germane a fost sensibil egal cu cel din Statele Unite. Câteva de țări din America Latină au trecut prin depresiune la finele lui 1928 și începutul lui 1929, cu puțin înainte de declinul producției în SUA. În vreme ce unele țări mai puțin dezvoltate au avut de-a face cu depresiuni grave, altele, precum Argentina și Brazilia, au resimțit crize mai moderate. Și Japonia a cunoscut o criză moderată, care a început relativ târziu și s-a încheiat relativ devreme.

Deflația generală a prețurilor, evidentă în SUA, a fost înregistrată și în alte țări. Absolut fiecare stat industrializat a suferit declinuri ale prețurilor de vânzare en gros de peste 30% între 1929 și 1933. Din cauza flexibilității mai mari a structurii prețurilor din Japonia, acolo deflația a fost neobișnuit de rapidă în 1930 și 1931. Poate că această deflație rapidă a ajutat la menținerea declinului în activitatea japoneză de producție la cote rezonabile. Prețurile produselor de bază comercializate pe piețele mondiale au căzut chiar mai dramatic în acea perioadă. De exemplu, prețurile cafelei, bumbacului, mătăsii și cauciucului s-au redus la jumătate numai între septembrie

1929 și decembrie 1930. În consecință, pentru producătorii de bunuri de larg consum, balanța comercială s-a destabilizat abrupt.

Relansarea economică a SUA a început în primăvara anului 1933. Productivitatea a crescut rapid la mijlocul anilor 1930: PIB-ul real s-a ridicat la o rată medie de 9% pe an între 1933 și 1937. Însă productivitatea scăzuse atât de mult la începutul aceluia deceniu încât pe parcursul întregii perioade a rămas la cote substanțial reduse față de cele cu care economia americană era obișnuită. În 1937–1938, Statele Unite au suferit o altă scădere abruptă a activității economice, dar în a doua jumătate a anului 1938 economia americană a crescut cu o rapiditate mai mare decât la mijlocul anilor 1930. Productivitatea la nivel național a revenit, în final, la tendința sa de lungă durată în 1942.

Recuperarea economică a cunoscut profunde variații în restul lumii. Economia britanică s-a oprit din declin la puțin timp după ce Marea Britanie a abandonat etalonul aurului în septembrie 1931, dar recuperarea autentică nu a început decât spre sfârșitul anului 1932. Economiiile mai multor țări din America Latină au început să se consolideze la finele lui 1931 și începutul lui 1932. Germania și Japonia au început să-și revină în toamna lui 1932. Canada și multe țări europene mai mici au început să se redreseze cam în aceeași perioadă ca și Statele Unite, adică în primele luni ale lui 1933. Pe de altă parte, Franța, care a resimțit criza acută mai târziu decât majoritatea celorlalte țări, nu a intrat cu adevărat în faza de revenire din criză până în 1938.

CAUZELE DECLINULUI MARII DEPRESIUNI

- domeniul producției
- comerțului
- sistemului bancar și bursier
- politicile monetare și sociale
- managementului și științei economice

Cauza fundamentală a Marii Depresiuni a fost reducerea consumului (uneori numit și cerere agregată), ceea ce a dus la declinul producției, pe măsură ce producătorii și comercianții observau o creștere neplanificată de marfă în stocuri. Sursele reducerii cheltuielilor de consum în SUA au variat în decursul depresiunii, dar s-au acumulat într-un monumental declin al cererii globale. Regresul american a fost transmis restului lumii prin etalonul aurului. Cu toate acestea, mulți alți factori au influențat criza economică în diverse țări.

Crahul bursei de valori a redus substanțial cererea globală americană. Achizițiile de bunuri de folosință îndelungată și investițiile în afaceri au urmat o scădere considerabilă. O explicație ar fi generarea de către criza financiară în rândurile populației o nesiguranță considerabilă în ceea ce vizează veniturile viitoare, iar nesiguranța, la rândul ei, a determinat consumatorii și agenții economici să amâne achiziția de bunuri de folosință îndelungată. Deși pierderea de averi personale cauzată de căderea prețurilor pe acțiuni a fost relativ redusă, crahul a scăzut cheltuielile de consum, fiind principalul motiv al scăderii productivității, care a intrat în regres.

În câteva luni economia americană se dezorganizează: falimente bancare, întreprinderi industriale a căror producție este paralizată și care-și trimit muncitorii și funcționarii în șomaj. Scăderea veniturilor provoacă o reducere a consumului. Supraproducția agricolă provoacă prăbușirea cursului mărfurilor alimentare determinând ruina fermierilor. Încrederea în virtuțile economiei liberale dispare. Regimul liberal primește o dublă lovitură:

- **politică**, deoarece una dintre marile democrații este destabilizată, *și*
- **economică**, prin confruntarea liberalismului economic cu o profundă criză.

În ansamblu, din 1929 până în 1932 venitul național al SUA scade, de la 87 la 39 de miliarde de dolari. Criza economică lovește toate categoriile sociale. Semnul cel mai vizibil al crizei sociale: numărul șomerilor crește considerabil, de la 1,5 milioane de șomeri în 1929 la 12 milioane în 1932, adică un sfert din populația activă. Agricultorii sunt cel mai greu loviți. Ei sunt constrânși să-și vândă pământurile la prețuri foarte mici pentru a-și achita datoriile. Mulți dintre ei migrează în vest, mai ales spre California, în căutare de lucru. Sărăcia afectează și funcționarii, membrii profesiunilor liberale, capitaliștii ruinați.

Următoarea lovitură adusă cererii globale a avut loc în toamna anului 1930, când **sectorul bancar** intră și el în declin. O panică bancară se produce când depunătorii își pierd încrederea în solvabilitatea băncilor și doresc ca depozitele făcute în numerar să le fie returnate. Băncile, care în mod normal dețin doar o fracțiune din depozitele populației, sunt nevoite să anuleze operațiunile de creditare pentru a putea returna deponenților sumele depuse. Rezerva Federală a încercat să preîntâmpine criza bancară. Moartea guvernatorului Băncii Federale din New York, Benjamin Strong, a fost unul dintre motivele declanșării panicii din domeniul bancar, deoarece moartea sa a lăsat un vid de putere la Rezerva Federală și a permis unor persoane din conducere să intervină în blocarea anumitor operațiuni. Dorința disperată a populației de a deține numerar în locul

depozitelor bancare a dus la scăderea rezervei monetare cu 31%. Aceste declinuri ale rezervei monetare provocate de Rezerva Federală au avut un efect profund de scădere a productivității.

EFECTELE CRIZEI MONDIALE

Un prim-efect al crizei este scăderea cererii și a prețurilor. Lipsa creditului antrenează criza producției în dublu sens: pe de o parte limitează posibilitățile de finanțare și îngreunează reluarea procesului de producție, iar pe de altă parte diminuează consumul populației, larg susținut prin credite. Scăderea cererii solvabile mărește dimensiunea stocurilor și impune reducerea sau stoparea producției.

În toată lumea are loc un fenomen de supraproducție. Uneori, consecințele sunt dramatice, ca în Brazilia, unde cafeaua era folosită în loc de combustibil pentru locomotive, în încercarea de a fi vândută o cantitate mai mică pentru a se evita deprecierea prețului. Comerțul internațional se prăbșușește. Statele încearcă să își protejeze producția proprie, impunând taxe mari la produsele de export. Acest lucru nu face decât să amplifice criza.

Un alt efect al crizei îl reprezintă falimentele bancare. Acestea ating proporția cea mai mare în SUA, fapt explicabil și printr-o particularitate a sistemului bancar American, adică existența unui număr foarte mare de bănci mici (locale) care nu beneficiază de susținere mutuală. Astfel, sunt consemnate 642 de falimente în 1929, 1345 de falimente în 1930 și 2298 de falimente în 1931. Falimentul băncilor din SUA afectează situația creditului European și antrenează falimentul multor bănci din Europa.

Cele mai spectaculoase efecte sunt totuși cele în plan social: șomajul. Milioane de oameni rămân fără loc de muncă. În mediul rural, criza îi lovește pe producătorii agricoli, care își pierd terenurile cu care au fost girate împrumuturile de la bănci. Ei migrează apoi spre orașe, adăugându-se numărului de șomeri de acolo. Numărul șomerilor variază de la 22-23% în Belgia la 44% în Germania. Mai mult, în majoritatea statelor, protecția socială nu există sau este insuficientă.

RESIMȚIREA CRIZEI ÎN LUME

Depresiunea a lovit efectiv fiecare țară din lume. Totuși, intervalul de timp și magnitudinea crizei au variat substanțial de la țară la țară.

Marea Britanie s-a confruntat cu creșterea economică lentă și cu recesiunea în aproape toată cea de-a doua jumătate a anilor 1920 și nu a căzut într-o depresiune severă decât spre începutul lui 1930, iar declinul în producția industrială a fost circa o treime din contracția producției înregistrate în Statele Unite.

Franța a resimțit o scurtă cădere economică la începutul anilor 1930. Revirimentul francez din 1932 și 1933 a fost însă de scurtă durată. Atât producția industrială franceză cât și prețurile au scăzut dramatic între 1933 și 1936.

Economia Germaniei a intrat în criză la începutul anului 1928, apoi s-a stabilizat doar pentru a reintra în regres în al treilea trimestru al lui 1929. Declinul producției industriale germane a fost sensibil egal cu cel din Statele Unite.

Câteva de țări din **America Latină** au trecut prin depresiune la finele lui 1928 și începutul lui 1929, cu puțin înainte de declinul producției în SUA. În vreme ce unele țări mai puțin dezvoltate au avut de-a face cu depresiuni grave, altele, precum Argentina și Brazilia, au resimțit crize mai moderate.

Și **Japonia** a cunoscut o criză moderată, care a început relativ târziu și s-a încheiat relativ devreme.

Deflația generală a prețurilor, evidentă în SUA, a fost înregistrată și în alte țări. Absolut fiecare stat industrializat a suferit declinuri ale prețurilor de vânzare en gros de peste 30% între 1929 și 1933. Din cauza flexibilității mai mari a structurii prețurilor din Japonia, acolo deflația a fost neobișnuit de rapidă în 1930 și 1931. Poate că această deflație rapidă a ajutat la menținerea declinului în activitatea japoneză de producție la cote rezonabile. Prețurile produselor de bază comercializate pe piețele mondiale au căzut chiar mai dramatic în acea perioadă. De exemplu, prețurile cafelei, bumbacului, mătăsii și cauciucului s-au redus la jumătate numai între septembrie 1929 și decembrie 1930. În consecință, pentru producătorii de bunuri de larg consum, balanța comercială s-a destabilizat abrupt.

SURSELE RECUPERĂRII ECONOMICE (New Deal)

Ținând cont de influența covârșitoare pe care au avut-o contracția monetară și etalonul-aur în declanșarea Marii Depresiuni, nu este surprinzător că deprecierile valutei și expansiunile monetare au fost principalele surse de relansare economică în întreaga lume. Există o corelație remarcabilă

între perioadele în care diverse state au abandonat etalonul-aur (ori și-au depreciat substanțial valuta) și perioadele în care au reînceput creșterile de productivitate economică. De exemplu, Marea Britanie, forțată să renunțe la etalonul-aur în septembrie 1931, și-a revenit destul de repede, în timp ce SUA, care nu și-au depreciat efectiv moneda până în 1933, s-au relansat economic mult mai târziu. În mod similar, în Argentina și Brazilia, care au început procesul de depreciere în 1929, criza nu a căpătat proporții, situația economică fiind deja stabilă în 1935. Pe de altă parte, Belgia și Franța, state din „Blocul Aurului“, încă tributare etalonului-aur și deloc grăbite să-și deprecieze moneda, aveau, chiar și în 1935, o producție economică la cote semnificativ mai mici decât cele din 1929.

Însă deprecierea nu a determinat direct creșterea productivității, ci a permis, mai degrabă, statelor afectate să-și mărească rezervele monetare fără a avea grija cursului aurului și a ratelor de schimb. Țările care s-au folosit mai mult de această libertate de acțiune au avut o revenire economică mai spectaculoasă. Expansiunea monetară din SUA la începutul lui 1933 a fost deosebit de dramatică. Rezerva americană s-a mărit cu aproape 42% între 1933 și 1937. Această expansiune monetară s-a datorat în mare măsură influxului substanțial de aur către Statele Unite, motivat parțial de tensiunile politice crescânde în Europa, care, ulterior, au culminat cu Al Doilea Război Mondial. Expansiunea monetară a stimulat cheltuielile prin scăderea ratelor dobânzilor și prin credite mai accesibile. De asemenea, a indus așteptări de inflație, mai degrabă decât de deflație, insuflând astfel mai multă încredere potențialilor debitori că salariile și profiturile lor vor fi suficiente pentru a acoperi ratele unui eventual împrumut. Un semnal evident că expansiunea monetară a stimulat reabilitarea economică a SUA prin încurajarea creditelor a fost creșterea cheltuielilor efectuate de consumatori și întreprinderi pentru produse în rate, precum mașini, camioane și utilaje, în detrimentul cheltuielilor de consum pentru servicii.

Politicile fiscale au avut un rol minor în stimularea relansării economice în SUA. Legea veniturilor din 1932 a mărit rata taxelor, în mare pentru a echilibra bugetul federal, și, prin aceasta, a dat o nouă lovitură care a produs contracția economiei, descurajând în continuare cheltuielile. Programul New Deal (Noua Înțelegere) al președintelui Franklin D. Roosevelt, inițiat la începutul lui 1933, a inclus un număr de noi programe federale cu scopul de a genera procesul de relansare economică. Bunăoară, Administrația Lucrărilor Publice (Works Progress Administration; WPA) a angajat șomeri să lucreze la proiecte de construcție a clădirilor guvernamentale, iar Autoritatea bazinului hidrografic al râului Tennessee (Tennessee Valley Authority; TVA) a construit baraje și

centrale electrice într-o zonă deosebit de afectată de criză. Totuși, creșterile efective ale cheltuielilor guvernamentale și ale deficitului de buget guvernamental au fost mici comparativ cu dimensiunile economiei americane. Acest fapt este cu atât mai evident când luăm în considerare deficitele bugetare la nivelul fiecărui stat, întrucât aceste deficite se accentuau chiar după ce deficitul federal se stabiliza. În consecință, noile programe de cheltuieli inițiate de New Deal au avut asupra economiei un efect redus de expansiune. Rămâne de discutat dacă au avut totuși efecte pozitive asupra atitudinii consumatorilor și mediului de afaceri.

Este posibil ca unele programe din cadrul politicii New Deal chiar să fi stingerit redresarea. De exemplu, Legea redresării industriei naționale din 1933 a pus bazele Administrației Naționale de Relansare (National Recovery Administration; NRA), care avea rolul de a încuraja întreprinderile din fiecare sector industrial să adopte un cod de comportament. Aceste coduri descurajau competiția între firme în stabilirea prețurilor, stabileau salarii minime în fiecare sector industrial și, uneori, impuneau limitarea producției. La fel, Legea regularizării agricole din 1933 a dus la înființarea Administrației de Regularizare Agricolă (Agricultural Adjustment Administration; AAA), care a impus reguli și a acordat stimulente materiale fermierilor pentru a limita producția, în speranța că astfel vor crește prețurile produselor agricole. Studiile moderne sugerează că asemenea practici anticompetitive și linii directoare în privința salariilor și prețurilor au cauzat inflația la începutul perioadei de relansare în SUA și au descurajat reangajările și producția.

Relansarea economică în SUA a fost blocată de o altă recesiune care a început în mai 1937 și a durat până în iunie 1938. Una dintre sursele recesiunii din 1937–1938 a fost decizia Rezervei Federale de a înăspri cerințele pentru rezervele monetare. Această decizie, generată de temerile că economia ar putea fi expusă exceselor speculative, a provocat nu doar întreruperea creșterii rapide a rezervei monetare, ci chiar o nouă cădere a sa. Constrațiile fiscale și scăderea investițiilor în stocuri de marfă din cauza tulburărilor sindicale sunt tot atâția factori agravanți ai crizei. Faptul că Statele Unite au resimțit o a doua contracție economică foarte severă înainte să-și fi revenit din enormul declin de la începutul anilor 1930 este motivul principal pentru care SUA au rămas în criză un întreg deceniu.

Al Doilea Război Mondial a avut doar un rol modest în relansarea economică americană. În pofida recesiunii din 1937–1938, în 1939 PIB-ul real în SUA era mult peste cotele dinaintea depresiunii, iar în 1941 ajunsese la distanță de doar zece procente față de tendința pe termen lung. Astfel, în mod fundamental, SUA își reveniseră în mare măsură înainte de majorarea cheltuielilor

militare. Concomitent, economia SUA era cumva sub valorile impuse de tendințele economice, la începutul războiului, iar rata șomajului era de cca zece procente în 1941. Deficitul bugetului guvernamental a crescut rapid în 1941 și 1942 pentru a întări forța militară, iar Rezerva Federală a răspuns amenințării și, mai târziu, realității războiului asigurându-se de creșterea importantă a rezervei monetare în această perioadă. Politicile fiscale și monetare expansioniste, dublate de recrutările în masă începute în 1942, au reîntors îndată economia pe făgaș ascendent și au redus rata șomajului la cotele dinaintea Marii Depresiuni. Deci, chiar dacă războiul nu a fost factorul determinant pentru revenirea economiei pe trend ascendent în SUA, conflagrația mondială a jucat un rol în combaterea șomajului.

Însemnătatea expansiunii fiscale, în special a cheltuielilor militare, în stimularea relansării economice a variat substanțial de la țară la țară. Marea Britanie, asemenea SUA, nu a folosit expansiunea fiscală în deosebită măsură la începutul revenirii sale. Totuși, și-a mărit considerabil cheltuielile militare după 1937. Franța a crescut taxele la mijlocul anilor 1930 în efortul de a proteja etalonul-aur, dar, apoi, a avut mari deficite bugetare începând cu 1936. Însă efectul de expansiune al acestor deficite a fost contracarat întrucâtva de o legiferare a reducerii săptămânii de lucru în Franța de la 46 la 40 de ore – o schimbare care mărea costurile și reducea producția. Politicile fiscale au fost folosite cu mai mult succes în Germania și Japonia. Deficitul bugetar german ca parte a produsului intern s-a mărit nesemnificativ la începutul revenirii economice, dar a crescut exponențial după 1934, ca rezultat al cheltuielilor în lucrările publice și reînarmare. În Japonia, cheltuielile guvernului, mai ales cele în domeniul militar, s-au mărit de la 31 la 38% din PIB între 1932 și 1934, soldându-se cu deficite bugetare importante. Stimulul fiscal, combinat cu o expansiune monetară substanțială și cu un yen depreciat, a readus economia niponă la ocuparea totală a forței de muncă într-un timp relativ scurt.

IZBUCNIREA CRIZEI ÎN ROMÂNIA

În perioada 1929-1933, desfășurarea activității economice de pe teritoriul României este afectată de marea depresiune economică. Criza economică din 1929 a ajuns în România cu întârziere, undeva la finalul anului 1929 și începutul anului 1930. Cei care conduceau țara și investitorii au considerat că tot ceea ce se întâmplă în SUA va rămâne acolo și că România nu va fi atinsă de

criza economică și au continuat politicile economice în vigoare la momentul respectiv fără să ia măsuri care să prevină și eventual să reducă efectele crizei asupra economiei.

România făcând parte din sistemul mondial al economiei capitaliste a fost și ea lovită de criza economică dintre 1929-1933. Ca și în celelalte țări capitaliste, în România criza a cuprins toate ramurile de activitate: industria, agricultura, comerțul, finanțele, circulația monetară, sistemul bancar, cu toate consecințele sale nefaste.

CONCLUZII

Criza economică poate fi privită ca un „domino economic”, deoarece a fost provocată de decăderea Americii care prezenta puntea de echilibru a multor țări din Europa. Astfel odată cu declinul Americii, au decăzut din punct de vedere economic și nu numai multe alte țări care se bazau pe sprijinul ei.

Marea Depresiune a fost cea mai mare criză din istoria Statelor Unite ale Americii. În pofida consecințelor nefaste pe care le-a avut asupra economiei și populației în acel moment, această criză a avut o urmare mai degrabă pozitivă și anume redarea încrederii oamenilor, decât mari schimbări în societate. A fost o perioadă cu mari inovații politice, majoritatea reprezentate de reformele introduse de celebrul ”New Deal” al președintelui Franklin D. Roosevelt și de încercările administrației de a rezolva problemele stringente ale statului: șomaj, sărăcie și dezintegrarea economiei americane.

A fost o perioadă în care numeroși americani au cochetat cu gândul că Uniunea Sovietică ar putea fi modelul unei adevărate societăți umane. Dar, mai presus de toate, a fost un deceniu în care scriitorii, artiștii și intelectualii americani au experimentat formele noi ale literaturii, picturii, teatrului.

BIBLIOGRAFIE

http://www.stiri-economice.ro/marea_criza_economica_mondiala_1929-1933

<https://www.scribub.com/economie/MAREA-CRIZA-ECONOMICA-SI-CONSE41122233.php>

<https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/1929-1933-america-in-colaps-istoria-marii-crize-economice>

<https://www.stiucum.com/economie/istoria-economiei/Consecintele-crizei-economice-93532.php>

<http://www.afaceriardelene.ro/altepagini/referat-debutul-marii-crize-economice-in-su>

Ioan Bari - Criza economica mondiala și problemele tineretului

Istoria economiei- suport de curs